This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

BL 1050

Digitized by Google

B.L. IC, 506

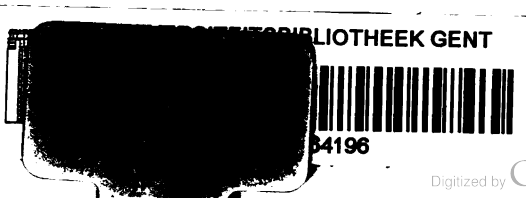

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

TRAP DER JEUGD.

UITGEGEEVEN

DOOR DE

MAATSCHAPPIJ:

TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN.

TWEEDE DRUK.

Te LEYDEN bij
D. DU MORTIER EN ZOON,
EN
Te DEVENTER bij
JAN HENDRIK DE LANGE.
MDCCXCIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORBERICHT.

Dit Leerboekjen is geſchikt, om de gaapíng aan te vullen, die er was, tuſſchen het Spel- en Leesboekjen voor eerstbeginnenden *en de* Leeslesjens, behoorende bij de Verhandeling over het Kunstmaatig leezen, *beide door de Maatſchappij uitgegeeven: — men heeft in hetzelve niets, aangaande de Leestekens, wijl dit uitvoerig in de laastgemelde* Leeslesjens *te vinden is.*

Het Oogmerk, 't geen men met de uitgaave van dit boekjen bedoelt, zal uit den inhoud genoeg blijken, als zijnde, om de jeugd, bij

Digitized by Google

het toeneemen haarer kennis in 't leezen, ook te doen vorderen in die beginſelen, welke aan Godsdienst en Zedekunde den grondſlag kunnen leggen; terwijl de bijgevoegde vraagen zeer geſchikt zijn, om de Kinderen met opmerkzaamheid *en* verſtand *te leeren leezen.*

Mag dit ſtukjen tot dit dubbel einde dienen, dan zal de Maatſchappij haar oogmerk, met de uitgaave van hetzelve bedoeld, volkomen bereikt achten.

M. Nieuwenhuyzen
Secretaris.

Digitized by Google

NOODIGE ERINNERING.

1.

De letters van 't A B zijn 24 in getal.

2.

Dezen worden verdeeld in *Klinkers* en *Medeklinkers*.

3.

De Klinkers zijn: a, e, i, o, u.

4.

Zonder dezelven kan 'er geen woord uitgesprooken worden.

5.

De medeklinkers zijn alle de overige letters, als: b. c. d. f. g. h. k. l. m. n. p. q. r. s. t. v. w. x. z.

6.

Men voegt echter voor of agter eene Sylabe wel eens twee dezer medeklinkers bij één, zonder een klinker tusschen beide, wanneer het saamgestelde medeklinkers genaamd wordt, als pl., bl.: — ook wel drie, wanneer het een drieklinker is, als str. spl.; ook wel vier of vijf, gelijk gij in dit boekjen

Digitized by Google

zien kunt, en die men in eens uitſpreeken moet. — zie art. I. II. III.

7.

De *ch* wordt voor één letter gehouden en als *che* of *chi* uitgeſprooken.

8.

Sommige medeklinkers worden zagt, ſommigen ſcherp uitgeſprooken; dus zijn de *zagte* — — — en de *harde*

b	p.
d	t.
v	f.
z	s.
g	ch.

Zie art. IV. van dit boekjen.

9.

De ph ſpreekt men, als zij in 't begin van eene Syllabe, of voor een klinker ſtaan, als een f uit; zie mede art. IV.

10.

Als de c voor een a, o of u komt, wordt zij als een *k* uitgeſprooken; doch voor eene e, i, klinkt zij als eene s: — dit is zóó niet met k, zie art. IV.

11.

Als de t en h bij elkaêr gevoegd zijn; moet de *h naauwlijks* gehoord worden: als *throon* zie art. IV.

12.

Als de woorden met *tie* eindigen, ſpreekt men dit einde uit als tsie; men moet dus agter de *t* den klank der s laaten hooren, ſchoon deze s 'er niet ſtaat: — zie art. IV.

Digitized by Google

13.

Als de woorden eindigen in *dje* of *gie*, moet men dit einde als *sje* of *sie* uitspreeken, of de *d* of *g* eene *s* ware. zie art. IV.

14.

De *ai* in faizant, plaisant, pais en plaizier, spreekt men uit, als *ei*.

15.

œ in *œconomie*, spreekt men uit als eu.

16.

ai in *hair* wordt als aa uitgesprooken.
ei in *meir* en *heir*, als ee.
oi in *oir* als oo.
ae klinkt als ee, in *Ægypten* &c.

17.

Maar ae in woorden van duitsche afkomst, heeft dikwijls de klank van het schaapen-ge*blaet*.

Uitzondering. Dit gaat echter niet altijd door: veele schrijvers verkiezen overal, waar anderen aa schrijven, eene ae te plaatsen.

Dan het bovenstaande kan misschien geoordeeld worden door te gaan in:

blaeten, *waereld*, *kaerel*.

Zie 't laatste deel van art. IV.

Digitized by Google

DE LETTERS,

NAAR DERZELVER AFSTAMMING. *

I.

i j u n m r ꝛ
c e o a v w
a q p g b d k
l t h y
ſ ſt ſſ ſl f ff fl
ch / ſch / ph.
sz tz.

* Men zie deswegens de *verhandeling over het onderwijs in 't ſpellen, leezen en ſchrijven*, bij de Drukkers dezes ook gedrukt.

Digitized by Google

2.

I. J. IJ. H. K. L. F. T. E.
A. V. W. U.
Y. X. N. M. Z.
C. G. O. Q. P. B. R. D. S.

3.

i. j. ij. l. ſ. f. y. t. r. h. k. z.
c. e. o. a. g. b. q. p. d. s.
n. m. u. v. w. y. x.

4.

i. j. ij. l. ſ. f. y. t. r. k. z.
c. e. o. a. g. b. h. q. p. d. s.
n. m. u. v. w. x. y.

Digitized by Google

I.

Twee en drie medeklinkers voor de woorden.

1) pl. bl. kl. fl. gl. ſchl. phl.	1) pl. bl. kl. fl. gl. ſchl. phl.
2) ſm. kn. ſch.	2) ſm. kn. ſch.
3) br. pr. kr. dr. tr. fr. gr. ſchr. kr. ſtr.	3) br. pr. kr. dr. tr. fr. gr. ſchr. kr, ſtr.
4) ſpl. ſpr.	4) ſpl. ſpr.
5) kw. wr.	5) kw. wr.

1) plat. blad. klad. flap. glad.	1) plaat. blaar. klaar. flaauw. glas.
2) ſmet. knel. ſchel.	2) ſmeed. kneed. ſcheel.
3) brzil. przat. krzet. drzie. troſ. friſ. grzaſ. ſchrzik. krzak. ſtrop.	3) briel. praat. kreet. dries. troost. fries. graat. ſchreeuw. kraay. ſtroop.
4) ſplit. ſprzot.	4) ſpleet. ſpruit.
5) kwaad. wrzoet.	5) kwel. wreed.

Digitized by Google

II.

Twee en drie medeklinkers na de vokaalen.

1) bt. wt.	1) bt. wt.
2) lk. nk. rk. ks. kt.	2) lk. nk. rk. ks. kt.
3) gl. ng. rg.	3) gl. ng. rg.
4) rf. gt. cht. st. cht. gst.	4) rf. gt. cht. st. cht. rw.
5) lp. lm. ls. lt. lst. lsch. rl.	5) lp. lm. ls. lt. lst. lsch. rl.
6) mp. mt. mst.	6) mp. mt. mst.
7) rn. ns. nd. nt. nst. nsch.	7) rn. ns. nd. nt. nst. nsch.
8) rp. pt.	8) rp. pt.
9) rs. rt. rst. rsch.	9) rs. rt. rst. rsch.

1) hebt. klaauwt.	1) tobt. knaauwt.
2) balk. bank. herk. sluks. laakt.	2) kolk. drank. hark. hoeks. laakt.
3) balg. tang. erg.	3) galg. bang. verg.
4) sterf. wagt. hecht. mast. lacht. bangst.	4) werf. egt. zwicht. lust. recht. verw.
5) stolp. zalm. els. held. halt. elst. malsch. paarl.	5) stulp. molm. als. held. telt. alst. valsch. dwarl.
6) lamp. stamt. lamst.	6) damp. damt. komst.
7) hern. pens. pand. pent. winst. mensch.	7) karn. pons. pand. punt. grijnst. gansch.
8) zerp. lapt.	8) dorp. grijpt.
9) berg. baart. herst. beersch.	9) kers. poort. barst. morsch.

Digitized by Google

III.

Drie en meer medeklinkers na een vokaal.

1) psch. mbt. lmsch.	1) mpt.
2) rsch. rscht. lgt. ngs. ngt. ngst. rgt. rgst. chtst.	2) rsch. rscht. lgt. ngt. ngst. rgt.
3) lks. lkt. lktst. nks. nkt. nkst. rkt. rkst.	3) lks. lkt. lktst. nkt. rkt.
4) lms. lmd. lmdst	4) lmt.
5) rms. rmd. rmt. rmst. rnt. rts. rdst. rtst.	5) rms. rmt. rmd. rmst. rnt. rdst.

1) hupsch. ambt. schemlsch.	1) glimpt.
2) norsch. dorscht. delgt. langs. vangt. vangst. borgt. ergst. rchtst.	2) torsch. torscht. volgt. langt. langst. vergt.
3) volks. be wolkt. bewolktst. links. inkt. linkst. werkt. sterkst.	3) dolks. ver-kalkt. be-volktst. drenkt. sterkt.
4) solms. molmd. ver-molmdst.	4) galmt.
5) arms. warmd. schermt. armst. barnt. erts. waardst. zwartst.	5) warms. zwermt. ver-armd. warmst. karnt. hardst.

Digitized by Google

IV.

Van b en p. d en t. c en k. ch en g. ph en f. f en v. ſ en z. th, tie. en dje, gie.

bak.	pak.
bal.	pal.
bas.	pas.
beer.	peer.
best.	pest.
bond.	pond.
bijl.	pijl.
bier.	pier.
boord.	poort.
dak.	tak.
dal.	tal.
drok.	trok.
das.	tas.
doorn.	toorn.
duin.	tuin.
cabaal.	kabas.
capèl.	kabel.
ceder.	kever.
cement.	kemel.
cicers.	kiezen.
cijpres.	kijven.
comeet.	komen.
copie.	kopje.
curieus.	kurken.
chaloup.	chooren.
chaiſe.	chriſten.
christiaan.	griffioen.
chronijk.	groningen.
chaös.	gaper.
character.	garnaalen.
pharaö.	fakkel.
phariſeen.	fatſoen.
phenix.	fenijn.
philips.	fiool.
propheet.	profijt.
ſaal.	vaal.
ſaam.	vaam.
ſel.	vel.
ſeil.	veil.
ſier.	vier.
ſout.	vouw.
ſuik.	vuil.
ſap.	zat.
ſtal.	zal.
ſaai.	zaai.
ſeel.	zeelt.
ſchel.	zwel.
ſtuur.	zuur.
ſul.	zult.
ſijs.	zeis.
theodoor.	gratie.
thans.	correctie.
throon.	predekatie.
thonijn.	boſchadje.
theologie.	ſchenkadje.
thiſiphon.	fruitagie.
	couragie.

Digitized by Google

de. ai. oe. ei. oł.

faizant.	feiten.	ægijpten.	egel.
plaiſant.	pleiſter.	pzæſent.	gepzent.
plaizier.	pleiẽn,	æmilia.	emilia.
paiſ.	peil.	meir.	meer.
oeconamie.	eubel.	heir	heer.
hair.	haar.	oir.	oor.
blaeten.	blaazen.	waereld.	waaren.

V.

WOORDEN

Van moeilijke of bijzondere uitſpraak.

aaſſch.	zwoegt.	loch.
ſchzikt.	zwoer.	kzeits.
biſch.	oudst.	knijf.
wiſch.	kraal.	klink.
wzokt.	klaauw	kink.
dozſch.	paauw.	pzeutsch.
moſch.	ſchzeeuw.	raſch.
dweil.	ſchzeeuwt.	gaarn.
eiſch.	kieuw.	gindsch.
heuſch.	nieuw.	twijg.
tuiſcht.	hieuwt.	weesp.
roest.	knielt.	gesp
ſchoer.	kwaadst.	weidsch.
wzoegt.	wzong.	zwaip.
zeeuwſch.		

2.

ambacht.	ſaiſoen.	gedruisch.
baatzucht.	ſaucijs.	boschdier.
bekranst.	ſcheepstucht.	dwaalſtar.
citroen.	ſchertſen.	ſtormſtuk.
complot.	ſchildknaap.	barnſteen.
dochter.	ſlempmaal.	ringkraag.
dorschvloer.	tigchel.	grondſop.
dwarlwind.	waereldsch.	ſcheepswerf.
ekſter.	wrongel.	erfpacht.
gejank.	wischdoek.	gehucht.
gekrijsch.	zaagmolm.	uitſchot.
gevleescht.	zegs-woord.	rabaauw.
glimplach.	zwelgen.	palmbosch.
hemelsch.	blusſchen.	rechtsban.
inlandsch.	hopman.	nochthands.
klaauwtjens.	kachel.	nooddwang.
koolſtronk.	misſchien.	hoefſlag.
boomtronk.	tuiſcher.	aschſchop.
parelſnoer.	ahorn.	verfrischt.
lastbeest.	ſchoutſchap.	ſcepter.
markgraaf.	nachtwacht.	ſpongie.
murwheid.	hulptroep.	ſtroowisch.
naauwlijks.	ſchietloot.	tweeſpalt.
noenmaal.	tuitmuil.	vischſpaan.
oostersch.	waschkoog.	wenkbraauw.
raauwheid.	pinkſter.	zwachtel.

Digitized by Google

3.

ahornboom.
arabisch.
barnnetel.
bebolwerkt.
ernsthaftig.
ertsgroeve.
gedweeheid.
hagchelijk.
hommelen.
onbeangst.
ſabbathdag.
ſtempelen.
theſaurier.
triumphboog.
ſtelladjen.
visſchersbark.
wigchelen.
zee-geklots.
achterdocht.
artisjok.

bombazijn.
boschaadjen.
dijkaadjen.
gaardenier.
gebroedſel.
gedommel.
geklikklak.
haagedoorn.
helmhaarden.
kampanje.
komkommer.
kwispedoor.
labirinth.
majeſteit.
neushoorntor.
ommezwaai.
borstpanſier.
paarlemoer.
pluimaadjen.
ſcheepsplunje.

4.

agternoenmaal.
agterſtraatjens.
choorliederen.
citherſpelen.
clavecijmbaal.
uitſchuiffelen.
echteluiden.
fabelachtig.
gaauwdieverij.

oesterſchelpen.
omlommeren.
regimentsſtaf.
ſtraatſchenderij.
verbolgenheid.
verkwanſelen.
vischſchubbetjen.
winterquartier.
ijzerwerkers.

Digitized by Google

gefaiſoeneerd.
gerandſoeneerd.
geſchichtboekjen.
hacbelijkheid.
jagtwarande.
kabrioolsſprong.
lorrenaraaiër.
zuiglammetjens.
zwaarwigtichſte.
zwervensmoedé.
veldſchalmeiën.
pinkſternakel.
kampernoelie.
kamerijksdoek.

5.

aanmerkenswaardig.
bloemſchaakeringen.
affchuwelijkheid.
bezetelingen.
boomkwekerijen.
danspijpenſpelen.
ebbenhoutenboom.
elefantstanden.
ernsthaftigheden.
futſelarijen.
geloofwaardigheid.
geſlachtrekenaar.
guichelarijen.
ismaëliten.
kalefateren.
karbonkelſteenen.
ketelboeterij.
omkronkelingen.
waschbeeldenmaaker.
zoenofferande.

6.

afgodenpriesterſchaar.
beuztverwisſelingen.
catechefatien.
dubbelhartigheden.
geſlachtrekeninge.
granaatappelboomen.
guichelſpeeldereſſen.

Digitized by Google

kaboutermanneken.
ongemakkelijkheid.
opperbevelhebber.
ſtarrenwichelarij.
viezevazerijen

7.

allerbeminnenswaardigſte.
conſtantinopolitaanſche.
geboorteſtondswichelarij.
hieruſalemitiſche.
offerwichelaresſen.
jeneverboombladen.
ongerijfelijkheden.
kweepeerenkwekerijen.
vogelwichelarijkunde.
wooxdoorſprongelijkheden.
zee-ſpiegelgevechten.

Digitized by Google

ijzergereedschapshandelaar.
evilmerodach.
mezopotamiasche.
nebuchodonozar.
's heerenjanskinderenkerk.
ebenhaëzer.
overwinteringen.
maansverduisteringen.
nakomelingschappen.
volksvergaderingen.
onverganglijkheden.
raadsvergaderingen.
onverderflijkheden.
zuidzuidoostewinden.
broederengenootschappen.
offerwichelarijkunde.
rechttegenovergestelde.

Digitized by Google

VI.

KORTE GESPREKKEN.

1) Ik ben hongerig/ niet dorstig. gij schijnt koud te zijn; want gij beeft. ik wil u mijn mas leenen. ga maar wat spoediger/ dat doet ons warm worden.

Wie klopt daar? ik. wat voor een ik? uw broeder christiaan. wat wilt gij? ik wil een boek voor mij haalen: — wat zult gij met dat boek? gij kunt immers niet goed leezen? dat is waar; maar ik zal een prenteboek koopen. dat dacht ik wel.

2) Ik hoor poefpaf, daar heeft iemand geschooten. het schot kwam van de linkezijde/ het is mooglijk een jager. misschien heeft hij een haas geschooten. dat arm dier! hij wist het voorzaf niet. naauwlijks voelde hij de smart/ of hij was dood.

3) 't Geen schoon, liefelijk of aangenaam heet/ is niet altijd goed of nuttig: die verstandig is/ kiest het goede voor het schoone en aangenaame. veele zaaken erijner zijn goed en nuttig/ wanneer men dezelve te rechter tijd gebruikt.

Digitized by Google

4) Alles wat scherp is/ deugt niet tot speelgoed/ even zoo min/ als het vuur. die hoog klimt/ valt ligt/ en breekt armen/ en beenen/ ja/ blijft niet zelden dood: een jongen klom op een toren/ om een duif na te zitten/ kroop door de leuning/ glipte af en viel dood: o die onvoorzichtige jongen!

5) De dag breekt aan. daar is het morgenrood! ik mag niet langer slaapen. nu ben ik opgestaan. ha! ha! daar gaat de schoone zon op. schoon is zij; maar zij is ook zeer goed en nuttig. nu wil ik mij aankleeden/ kammen en wasschen/ dan ontbijten/ op de plaats gaan en met mijne zuster speelen.

6) Speelen is geöorloofd/ beweeging is zeer goed voor de kinderen/ als het hun vergund wordt/ of als zij niets beter weeten te doen; — als men een kind is/ speelt men ook gaarn; doch naderhand/ ouder geworden zijnde/ moet men liever willen leezen/ schrijven en werken.

7) Ik ben gaarn bemind. daar zegt gij mij niets nieuws. elk wenscht bemind te zijn van hun/ met welken hij omgaat; maar het wenschen helpt niet/ wanneer men niet door daaden zich bemind maakt: gehoorzaam zijn en braaf leeren doet de kinderen bemind zijn.

8) Daar slaat de klok twaalf. hoor: een/ twee/ drie/ vier/ vijf/ zes/ zeven/ agt/ negen/ tien/ elf/ twaalf/ na een uur slaat zij maar één slag/ dan twee/ dan drie en zoo voord/ tot zij weder twaalf slaat; dan slaapen wij vrij zeker in goede rust. na middernacht/ slaat het eens weder een/ twee/ drie/ vier/ vijf/ zes. o! dan moeten wij niet langer slaapen.

9) Zuster/ ziet gij de zon; ziet gij niet hoe uwe schaduw valt/ daar het thands middag is. als

gij deze schaduw volgt / gaat gij naar 't noorden. als gij dan het noorden te rug gaat / loopt gij naar 't zuiden / daar de zon des middags staat: die naar 't noorden gaat / heeft het oosten ter regter en het westen aan de linker hand.

10) De noordenwind komt van 't noorden. de oostenwind van 't oosten of daar de morgen aanbreekt; de zuidenwind van 't zuiden of van den middag; de westenwind blaast uit het westen of den avond.

11) Ha! ha! het is eetens tijd: moeder zal geeven / om te leeven! die vleesch heeft en brood / heeft immers geen nood. groente en visch / komt ook op den disch; maar lekkere fruiten / daar kan men niet buiten! wij hebben ons gewasschen en zetten ons aan den disch. o! hoe goed smaakt het ons! zoo goed smaakt het niet / wanneer ik ziek ben, of de maag door te veel eeten bedorben heb.

12) Ik doe dit somtijds / doch niet met voordacht. niet moedwil doe ik het niet, anders zoude ik dwaas zijn. gezondheid is een groote schat. o! dat ik toch nimmer krank wierde; broeder! dit wensche ik u / mij en alle menschen. — de meeste ziekten zijn wij aan ons zelven verschuldigd.

13) Waar moet ik mij dan voor hoeden / om niet ziek te worden? dat kan ik niet in eens zeggen. gij zoudt alles niet verstaan; hoor echter iets daar van! eet en drink slechts, wanneer uwe ouders of bekende vrienden het toestaan.

14) Zes slaat de klok. het avondbrood zie ik reeds in het westen. haast zal het donker worden / dan eeten wij onze boterham / dan speelen wij nog wat / tot agt uuren. eer wij te bedde gaan / brengen wij alle onze zaaken in goede orde en leggen onze kleederen gereedt bij een / op dat wij het morgen echtend gemaklijk weder vinden.

15) In den slaap behouden wij alle onze vijf zinnen; het gezicht om te zien; het gehoor om te hooren; de reuk om te rieken; de smaak om te smaken; het gevoel om te voelen; want / als men ons iets sterk laat hooren / riecken of smaaken / worden

wij wakker; zoo wij onze oogen open hadden en het zonnelicht plotslijk daar in viel, zouden wij ook ontwaaken door zien en ook zoo door ſmaaken, als ons iets bijtends op de tong kwam.

16) In den ſlaap leeven en gevoelen wij dus. wij weeten echter weinig of niets van den ſlaap, of wij moeten iets gedroomd en dien droom onthouden hebben.

17) Ons leven gaat dus aanhoudend voord, ook in den ſlaap, wij leeven niet alleen *heden*; maar wij hebben ook gisteren, eergisteren en veel vroeger geleefd. wij hoopen, dat wij ook morgen, overmorgen en veel laater zullen leeven: wij behouden in den ſlaap ook ons geheugen; mijne les van gisteren ken ik nog.

18) Door een goed voorneemen, wanneer het ſterk genoeg is, kunnen wij maaken, dat wij niet te lang voordſlaapen, maar op den bepaalden tijd ontwaaken: hoe meer men ſlaapt, hoe meer ſlaap men noodig heeft — die zich in zijn jeugd dus tot lang ſlaapen gewend, wordt, ouder geworden zijnde, vadzig en lui.

19) Wanneer wij lang genoeg gewaakt en door den arbeid ons vermoeid hebben, ſlaapen wij ook, tegen onzen wil zelfs, weder in. deze afwisſeling van ſlaapen en waaken is zeer goed, een maatige ſlaap behoudt onze gezondheid, ſterkt onze lichaams-krachten, ſcherpt onze zinnen, verlevendigt ons geheugen, en maakt ons geſchikter, om ons doen en laaten na te denken.

20) Hier zijn dingen van onderſcheiden verwen voor uwe oogen. toont mij iets *wits*,

Digitized by Google

zwarts, *roods*, *geels*, *groens*, *blaauws*. men kent en noemt meer verwen. overal zien wij de verwen der dingen, die zich aan ons voordoen: maar zonder licht zouden wij, ook met het ſcherpst gezicht, niets zien. dit licht hebben wij bij dag van de zon; bij nacht van de maan en ſtarren, of van de lichten, die wij aanſteeken. hoe zouden wij te moede zijn, kinderen! wanneer wij geene oogen en geen licht hadden.

21) Hoe veele nuttige dingen zijn 'er ten dienſte der menſchen? denkt met dankbaarheid dikwijls daar aan, want dit denkbeeld geeft ons vergenoegen. daaglijks vinden wij alles ter onzer onderhouding. dus, om iets te noemen, is 'er water in overvloed, en dit is juist de beste en gezondſte drank. vuur kan men ook op onderſcheiden wijzen maaken en dan dient het ons, om te lichten, te kooken, te verwarmen en tot veelvuldige handwerken. en buiten deze twee zaaken, zijn 'er planten, boomen, dieren; en wat niet al; —— o konden wij alles opnoemen!

22) Wij zien nabij en van verre; of de dingen groot en klein, of van welk eene gedaante zij zijn. de kogel is rond, dat ſchuifraam vierkant, de deur langwerpig, de kegel ſpits. ieder lichaam heeft zijne bijzondere gedaante, welke wij door het gevoel en gezicht ontdekken.

23) O hoe goed is het, dat wij hooren kunnen! zonder gehoor zouden wij in veelerlei gevaar komen. en ook niet kunnen leeren ſpreeken. Kinderen! de ſpraak is een groot voorrecht. zonder dezelve zouden wij dom en onweetend blijven en goede en ſlechte dingen niet onderſcheiden kunnen, indien gij niet van de jeugd af naar raad, onderricht en leering hooren kondet, ten einde te weeten, wat gij doen en laaten moet.

24) Kinderen, weet gij het onderſcheid wel tuſſchen de onderſcheiden ſoorten van toonen en

Digitized by Google

geluiden? de een is ſterk, de andere zwak; de eene hooger, de andere laager. oefent u, om uwe ſpraak aangenaam te doen zijn, niet dof, piepend, ſtotterend, ſchreeuwend; leert overal de *r* noemen en let immer op hun, die men gaarn hoort, volgt dezulken na, men zal des te ligter *goed leeren leezen*, en daar door zich en anderen veel genoegen verſchaffen.

25) Alles wat leeft en vrijwillig zich beweegt, heeft een ſpraak op zijn eigen wijze: de os loeit: het ſchaap blaet; de hond blaft; de wolf huilt; de beer bromt; het varken knort; de poes maauwt; de haan kraait, de nachtegaal zingt; de raaf krast; de muis piept; de kikker wrokt en kwakt, de Mensch ſpreekt, zingt, fluit, weent, lacht.

VII.

KORTE VOORSTELLEN,

de gezondheid, het leven en het Vaderland betreffende.

1. De vrije lucht is gezond —— ga 'er dikwijls in, zelfs als 'er ijs en ſneeuw ligt, dit maakt ons ſterk en gezond. houd hals, hoofd, mond, tanden, oogen, ooren en handen ſchoon. eet niet zonder honger, drinkt niet zonder dorst.

2. Honger en arbeid zijn de beste koks. men moet zich in zijne jeugd reeds aan den arbeid gewennen. de arbeid maakt ons gezond, en zonder moeite verkrijgt men niets. wanneer men gewerkt heeft en vermoeid is, o hoe ſmaakt ons dan het eeten, dan is het brood lekker, en een teug water of dun bier daar bij, als men niet zeer warm is.

3. Weg met den wijn, ook met den zoetſten, hij deugt voor kinderen niet: rijpe boom-vruchten, met brood, zijn aan de jeugd aangenaam en gezonder,

Digitized by Google

4. *Lang en dikwerf ſtil te zitten, voor al in eene geboogen houding, is onaangenaam en ook niet gezond voor jongen en ouden: — meenig een echter moet het doen, om iets goeds te maaken.*

5. *Speelen, loopen, ſpringen doen de kinderen gaarn — het is ook gezond; doch men moet daar bij ook gaarn leeren willen; men moet zich dikwijls aan iets aangenaams onthouden, om wat nuttigs te leeren.*

6. *Zoodra een kind vijf jaaren oud is, is het goed, dat hij zich dagelijks eenige nuttige bezigheid verſchaft; — zijne ouders zullen hem dit wel geeven. — iets goeds te doen, hier niet van af te gaan, maar daar in aan te houden, ſchoon het wat zuur valt, — dat noem ik* arbeiden.

7. *Ieder mensch moet arbeiden; zoo hij dit niet doet, krijgt hij aan veele dingen gebrek en de tijd zal hem verveelen: die niet vroeg zich tot den arbeid gewend, zal altijd traag blijven.*

8. *Waar gij in het water of diep vallen kunt, is het gevaarlijk voor u; denk daar aan! — ſpeel met geen vuur; roer geen ſchietgeweer aan; werp geen ſteenen of ſchiet met geen boog, als gij niet zeker zijt, dat gij aan geene menſchen of iets anders ſchaaden kunt.*

9. *Wanneer de ſlaap ten ongepasten tijde komt, moet men dien te keer gaan, —— een goed middel daar tegen is, de oogen met koud water te wasſchen.*

10. *Speelen en vrolijk zijn, wanneer gij niet anders te doen hebt, is u beter, dan ten*

Digitized by Google

ontijde te ſlaapen: — wanneer gij 's morgens geroepen wordt, moet gij niet weder in ſlaap vallen: het ſtaat in uwe magt, om op te ſtaan.

11. *Wanneer gij agt jaaren oud en gezond zijt, moet gij niet boven de zeven uuren ſlaapen, ouder menſchen hebben aan zes uuren ſlaaps doorgaands genoeg.*

12. *Niemand zal gaarn* alleen *in de waereld leeven: jeder mensch is voor de gezelligheid: maar gezelſchap zonder vrede en vergenoegen, is dat wel aangenaam? houd dus vrede met elkander, wees tegen elkander gedienſtig: ſchelden, dreigen, ſlaan, anderen verdriet aan doen of kwellen zijn immers de middelen niet, om vrede en vriendſchap aan te kweeken.*

13. *Help gaarn; verdraag gaarn; geef gaarn; doch niet tegen den zin uwer Ouderen. — wat de Ouderen aan de kinderen raaden, is doorgaands goed; wat zij afraaden, doorgaands ſlegt. de liefde der Ouderen voor hunne kinderen is groot.*

14. *Eer en bemin uw Vader en uwe Moeder, wees hun dankbaar en gehoorzaam: aan hun hebt gij uw leven en onderhoud te danken. dagelijks hebben zij veel moeite met u, en blijven u lief hebben; zij zorgen voor uw eeten, drinken, kleeden en laaten u alles leeren.*

15. *Eer en bemin uwe Leermeesters, wees hun ook gehoorzaam en dankbaar! — door hun onderwijs kunt gij verſtandig en deugdzaam, en door verſtand en deugd kunt gij gelukkig worden: wat zijt gij dus niet aan hun verſchuldigd?*

16. *Volgt oude, braave en verſtandige lieden: — zij hebben meer ondervinding dan gij, zijn daarom eere waardig, en gij kunt van hun veele goede dingen leeren.*

17. *Volg gewillig de wetten, door uwe ouders en meesters voorgeſchreeven: zouden dezen u iets onredelijks vergen? leef genoeglijk met uwe broeders of*

Digitized by Google

gusters, vriendelijk en gedienstig tegen uwe medeleerlingen: — zij zullen u zeker weder beminnen en dienst doen.

18. *Bemin alle menschen, de eene mensch heeft den anderen noodig, en liefde verwekt wederliefde. wanneer gij tegen ieder mensch norsch en onvriendelijk waard, en elk u eens verliet, wat zoude 'er van u worden?*

19. ALLES, WAT GIJ WILT, DAT U DE MENSCHEN DOEN, DOET GIJ HEN OOK ALZO! — *Kinderen welk eene groote wet! dagelijks moet gij ze aan elkander erinneren.*

20. *Bemin en spreek de waarheid, elk zal u vertrouwen; die onwaarheid spreekt, veragt men. — geef elk het zijne, en poog nimmer ook het geringste, aan anderen te ontsteelen.*

21. *Wacht u, om kwaad van anderen te praaten, spreek niet tot lof van u zelf: — — wil gij uwen goeden naam bewaaren, zoo schuw kwaad en slegt gezelschap.*

22. *Gewen u toch vooral, om orde in uwe zaaken te houden, die alles onder één doet, zal niets leeren; doe dus alles te rechter tijd; — dit zal u veel doen leeren, en uw vergenoegen vermeerderen.*

23. *Hoed u voor gevaaren, die gij, zonder uwen pligt te verzuimen, vermijden kunt; maar vrees dezelven niet, wanneer gij die niet ontgaan kunt.*

24. *Die ligt bang of verlegen is, zal zich niet kunnen helpen, wanneer hij oud is. — wees dus nimmer voor iets vreesachtig, dan alleen voor kwaad doen of zulke zaaken, die uwe ouders u verbieden.*

25. *Bemin uw vaderland boven alles: — het is het land uwer geboorte; gij zoudt ondankbaar zijn, wanneer gij dat land niet zoudt beminnen, waar in gij geboren zijt, en opgevoed wordt.*

26. *Eens zult gij groot worden, en burger zijn in uw vaderland: — dat is: eens zult gij in die omstandigheden komen, waar in gij uw vaderland gewigtige diensten zult schuldig zijn: het in acht neemen dier diensten is de* waare liefde *voor uw vaderland.*

27. *Zonder deugd, verstand en nuttige kundigheden kunt gij die diensten niet betrachten. — leer dus vroeg de deugd kennen en betrachten; oefen uw verstand, en leer nuttige kundigheden: dit alles zal u eenmaal in staat stellen, om een goed burger van uw vaderland te worden.*

Digitized by Google

28. *Gij zijt nog te jong, om een algemeen begrip dier pligten te kunnen bevatten: naarstigheid, eerlijkheid, zuinigheid, liefde voor uwen naasten, bestendigheid, nederigheid, weldaadigheid — deze deugden moet gij u eigen maaken: laagheid, vleijerij, slaafsche onderwerping, valschheid, kwaadsprekendheid, deze ondeugden moet gij schuwen, om eenmaal een goed burger van uw vaderland te worden.*

29. *Leer van tijd tot tijd een waar denkbeeld verkrijgen van* vrijheid: vrijheid *is geene* losbandigheid: *een knaap, die gelegenheid heeft, om allerlei ongeoorloofdheden te bedrijven, smaakt de* waare vrijheid *niet, zo min, als hij, die een slaaf is, of in de gevangenis zit.*

30. *Wanneer gij in de school zijt en aldaar de regelen en wetten met lust in acht neemt, uw eigen welzijn behartigt, en zorgt, dat geene ondeugende knaapen de regelen en wetten van de school overtreeden, dan doet gij dat geene in het klein, wat een goed burger in 't groot doet.*

31. *Ons vaderland heeft ook regelen en wetten: ieder burger moet die in het oog houden en zich daar aan onderwerpen, niet door dwang, maar uit eigen wil, en liefde voor orde en voor zich zelven. hij, die deze wetten en regelen overtreedt, is een losbandig en strafbaar burger.*

32. *Het is een groot voorrecht, dat gij van de school gebruik kunt maaken; dat gij kunt leezen en schrijven leeren; het is een voorrecht voor u, dat gij tijd ter uitspanning hebt: gij hebt dus groote reden, om te zorgen, dat u die voorrechten niet ontnomen worden, door uwe medemakkers: zoo ook heeft een burger voorrechten in zijn vaderland, waar hij voor zorgen moet, dat zij hem door anderen niet ontnomen worden.*

33. *Wanneer gij eens elk uwer medemakkers wilt dwingen en over hun heerschen, dan zoudt gij veracht en heerschzuchtig genaamd worden. hier moet gij dus tegen zorgen: die heerschzuchtig is, en ieder dwingen wil, kan nimmer een goed burger worden.*

34. *Wanneer gij eens ouder geworden zijt, zullen uwe ouders u hier meer van zeggen, dit voorige zij u genoeg, om in de school u die zaaken in acht te doen neemen, die u eens tot een goed burger van uw vaderland maaken kunnen.*

Digitized by Google

VIII.

VERTELLINGEN EN BRIEVEN,

KINDERLIJKE DEUGDEN

EN

GEBREKEN BEVATTENDE.

Boosaartigheid.

Een jonge knaap, Frans genaamd, had zich beſtendig aangewend, om zijne huisgenooten en medemakkers, die zijne grilligheid en zin niet in alles wilden opvolgen, te krabbelen, te ſtooten of te ſchelden: hierdoor liep hij geduurig gevaar, om braaf wat wederom te krijgen, van hun, die ſterker, dan hij waren. Zijne Ouders zagen dit met ſmart; derhalven gaven zij alle de huisgenooten vrijheid, om hem nog eens zo veel wederom te geeven, en, wanneer hij zijnen vader dit kwam klaagen, moest hij daar en boven ſtraf lijden: dit had een gewenscht gevolg; hij werd door ſchade wijs. Laat ons dus 't gedrag van *Frans* niet volgen; maar vriendelijk zijn in onzen omgang: vriendelijkheid jegens elk, maakt ons 't leven aangenaam.

Vraagen. Wat maakt ons het leven aangenaam?
Waar aan maakte FRANS *zig ſchuldig?*
Wat volgde 'er op deze ondeugd, voor Frans?

Digitized by Google

2. *Kwaad-Spreeken.*

Klaartjen was zeer praatzuchtig, en elk, die praatzuchtig is, loopt ligt gevaar, om tot kwaadſpreeken te vervallen; dit was ook het geval van Klaartjen, zij babbelde van elk, die zij kende, allerlei laster; eens had zij van een meisjen, met welke zij ſchool ging, kwaad geſprooken; het meisjen klaagde daar over, haar vader liet haar bij zich komen, en ondervroeg Klaartjen in het bijzijn van dit meisjen; zij ſtotterde, ſprak zich zelve tegen en bekende eindelijk de leugen; elk ſchuwde haar — dit ook is het gevolg van kwaadſpreeken, men wordt van elk gehaat; die eens anders gebreken verzwijgt en alleen de braave daaden van anderen vertelt, maakt zich beminnelijk. Klaartjen moest tot ſtraf, zes weeken lang, alleen in een hoek van de kamer, ſtaande eeten, en zij had lang werk, eer men haar vertrouwde.

Vr. Waaraan maakte Klaartjen zich ſchuldig?
Wat volgt 'er op het kwaadſpreeken?
Wie maakt zich beminnelijk?
Waar toe vervalt men ligt, als men Praatzuchtig is?

3. *Trotschheid in Kleding.*

Het Kind, dat zijne grootſte roem in klederen ſtelt, denkt zeker geheel verkeerd: men moet den waaren roem niet in de klederen zoeken, maar in het wel oppaſſen, braaf leeren en in de gehoorzaamheid aan zijne ouders.

Ernst Pronker was een knaap, die zeer weinig lust had in 't leeren; doch aan zijne klede-

Digitized by Google

ten alle moeite deed: hij gaf 'er weinig om, of zijn lesboek geſcheurd en vuil was, maar voor zijn rok zorgde hij uittermaate: wanneer hij des zondags opgeſchikt was, wilde hij uit trotschheid tegen niemand ſpreeken. zag hij 'er één, die in zijn oog fraaier dan hij, gekleed was, dan was *Ernst* den geheelen dag ongemaklijk en knorrig: —— was hij in tegendeel bij kinderen, die minder, dan hij, opgeſchikt waren, dan dacht hij reden genoeg te hebben, om met laage verwijten en verachting deze kinderen te bedroeven: —— hoe ſlecht was dit, daar de pligt van beleefdheid elk beveelt vriendelijk te zijn, ook zelfs tegen den armſten.

Maar hoe werd *Ernst* vernederd, luistert toe, kinderen! — Het jaarlijksch ſchool-examen kwam. *Ernst* was mede onder de leerlingen en was zo fraai, als ooit, opgeſchikt: een jongsken, *Jan* genaamd, altoos vlijtig in 't leeren, trad voor, en beandwoordde alle vraagen uitneemend; nu kwam de uitgeſtreeken *Ernst*, beefde, wist niets te andwoorden, wijl hij niet geleerd had, ging zonder hoop op eenigen prijs naar huis, en zat vervolgends, bij de uitdeeling der prijzen, zoo mooi, als hij was, de allerlaatſte in rang, terwijl verſcheiden kinderen, die hij om hunne eenvouwdige kleding zoo zeer beſchimpt had, met fraaie prijzen beſchonken werden: had hij den ganſchen dag niet aan zijne klederen verkwist, hij zoude meer verſtand en eer verworven hebben.

Vraagen. Wat was de fout van Ernst?
Waar in moet men den waaren roem niet zoeken?
Waar in dan?
Moet men Kinderen, die niet mooi gekleed zijn, verachten?
Wat beveelt ons de pligt van beleefdheid?

Digitized by Google

4. *Slordigheid.*

Gij moet echter uit het voorig verhaal niet denken, dat men geheel geen acht op zijne klederen moet slaan, integendeel — een slordige knaap wordt van elk met afkeer aangezien.

Jakob was zoo slordig, dat elk vies van hem was: — hij ontzag zich, bij voorbeeld, niet, met zijne beste klederen in het hoenderhok te kruipen; zonder dwang van slagen, waschte hij noch hoofd, noch handen; doorgaands hingen hem de knieën door de broek, en de ellebogen door de mouwen, wijl hij altijd in den grond kroop of op de armen hing; zoo als hij op zijn klederen was, zoo ook handelde hij met zijn boeken, die gescheurd en vol inkt- of vetvlakken waren; kwam hij van school, dan waren handen, aanzicht en linnen vol inkt! — men kon doorgaands aan zijn kamisoool zien, wat hij 's middags, gegeeten had: — met één woord, hij was een rechte morschpot, voor wien niemand achting had; zijne ouderen, die alles aangewend hadden, om hem zindelijk te leeren worden, gaven alle hoop op, en lieten hem, tot zijn eigen schande, zoo slordig als hij was, loopen.

Wacht u altijd, lieve kleinen! voor slordigheid, wijl het uit luiheid voordkomt; wijl het doorgaands onze gezondheid benadeelt, en ons verachtelijk maakt.

Dit bleek aan *Jakob:* oud geworden zijnde, werd hij een verwaarloozer, deed niets, bedorf alles, werd arm, en eindelijk, daar hij altijd in 't vuil omwroette, ziek; niemand hielp hem, wijl ieder hem verachtte, en hij sterf ellendig.

't Geen men zich vroeg aanwent, doet men eindelijk zonder moeite; zindelijkheid en zuinigheid op klederen en boeken zijn twee der voornaamste zaaken, die de kinderen zich zeer vroeg moeten aanwennen; als zij het gewoon zijn, zullen zij het zonder moeite doen.

Digitized by Google

Vraagen. Wat moest gij, waarde Kinderen, uit het voorig verhaal van Ernst Pronker niet beſluiten?
Was dit dan de fout van Jakob?
Wat deed hij dan?
Waar voor moet gij u dus wachten?
Waarom?
Welke zijn de twee voornaamſte zaaken, die de Kinderen zich vroeg moeten aanwennen?

5. *Karel aan zijne Ouderen.*

EEN BRIEF.

Lieve Ouderen! ik kan u niet genoeg danken voor de weldaad, die gij mij beweezen hebt, door mij naar de School te zenden; nu heb ik dagelijks gelegenheid, om veel goeds en nuttigs te leeren, en ik verheug mij dus met mijnen toeſtand: — ik zie nu, dat men ter School moet gaan, om een goed mensch te kunnen worden, en dat het een groot voorrecht is, om dit te kunnen doen.

Ik heb liefde voor mijnen Meester, daar ik hem als mijn weldoener aanzie, die mij alle die nuttige zaaken leert, en die ik daarom nimmer door luiheid of losheid zal bedroeven.

Ik dacht weleer, dat het Schoolgaan een last ware; maar o! wat heb ik gedwaald, en wat hebben die Kinderen het mis, die zoo denken, als ik over de School dacht; ik bid u, lieve Ouders! mij nog langer hier te laaten, ik zal het geld, dat gij voor mij beſteedt, met mijn vlijt trachten te beandwoorden. Ik ben

Uw gehoorzaame Zoon,

KAREL.

Digitized by Google

Vraagen. Wat denkt gij nu wel van 't Schoolgaan? zegt mij dit eens.
Zoudt gij mij wel kunnen zeggen, wat gij daar voor aan uwe Ouders en Meesters verſchuldigd zijt? die 't weet, zal een mooie prent hebben.

6. *Andwoord des Vaders aan Karel.*

Het verheugt uwe Moeder en mij, waarde Zoon! dat gij zoo vlijtig leert, zoo wel oppast, en zoo vordert; inzonderheid ſtaat het mij zeer aan, dat gij zulk een zin hebt in het Schoolgaan, en aldaar opmerkzaam zijt. Gij weet, hoe zeer het ons bedroeven zou, wanneer ik u tot het Schoolgaan moest dwingen, daar het tot uw eigen welzijn geſchiedt: ik wenschte wel, dat alle Kinderen dit zoo begreepen als gij — want die onwillig en met tegenzin het onderwijs van den Meester ontvangen, zijn ongelukkig tegen zich zelven.

Gij hebt mij de waarheid geſchreeven, ik heb uwe naarſtigheid ook van anderen vernomen: — vaar hier in voord en gij zult een man worden! eene groote waarſchuwing moet ik u doen; denk niet, wanneer gij wat vordert, dat gij reeds veel weet, zorg, dat gij op uwe vlijt en uwe vorderingen niet grootsch wordt, om dat gij, bij alle uwe kunde, nog verachtelijk zoudt worden.

Uwe Moeder verlangt naar u; als de *vacantie* komt, moogt gij ons eens bezoeken. Ik ben

Uwe liefhebbende Vader,
P. R.

Vraagen. Zoudt gij ook niet wel gaarn zulk een brief van uw' Vader krijgen?
Wat zoudt gij daarom dienen te doen?
Wat wenschte de Vader wel, dat alle Kinderen begreepen?
Waarom?
Wat was de groote waarſchuwing, die de Vader van Karel aan zijn' Zoon deed?

Digitized by Google

7. *Onvoorzichtigheid.*

Alexander was een groote waaghals, alle zijne mede-makkers, die dat geene vermijdden, waar door Kinderen ligt een ongeluk krijgen, als het vuur en water; of op boomen of gevaarlijke plaatſen klimmen, noemde hij laffe bloeden: geen tijdverdrijf was hem zoo lief, dan wanneer hij een gevaarlijke kans waagen konde. Zag hij ergens een hoogen ladder ſtaan, hij klom 'er ſpoedig op, zonder te weeten of hij vast en goed ſtond; om een appel te krijgen, waagde hij zich op de hoogſte en zwakſte takken; over ſlooten te ſpringen, was zijn grootst vermaak; ſchoon hij dikwijls, bij het een en ander, kleine ongelukken gekreegen had, en van zijne Ouders en Opzieners daarom geſtraft was, beterde hij zich echter niet, dan nadat hij door het volgend onheil te laat wijs werd.

'Er lagen eenige balken, op een afſtand van elkander, over een water; naauwlijks zag onze *Alexander* dit, of hij kreeg aanſtonds lust, om van den eenen balk op den anderen te ſpringen; dan, helaas! den vierden balk ſprong hij mis; brak zijn been, en bleef een' geruimen tijd aan zijne armen op den balk, en met het onderlijf in het ijskoud water, hangen.

Ter naauwer nood werd hij gered; onverminderd alle aangewende moeite, behield hij een ſcheef been, en hij zelf had, door de ſchrik, de verkouding in het water, en de gevolgen der pijn, zoodanig geleeden, dat zijne gezondheid voor altijd wech was; zwak en kreupel leefde hij tot aan zijn twintigſte jaar, en ſtierf.

Leert dus, Kinderen! uit dit voorbeeld, u nimmer roekeloos waagen, begeeft, zonder noodzaake, u nimmer in gevaar, buiten weeten uwer Ouders of Meesters. Eene groote verplichting rust 'er op elk mensch, namelijk, om zijne ge-

Digitized by Google

zondheid en zijn leven zorgvuldig te bewaaren: — men verliest die beide ligt, door daaden, die *Alexander* bedreef; door onmaatigheid in eeten en drinken; door morſigheid, wildheid en kwaadaartigheid — leert dus tegen dit alles waaken.

Vraagen. Wat moet gij doen, om niet aan Alexander *gelijk te zijn?*
Waar door verloor hij zijn gezondheid en leven?
Welke gebreken zijn 'er meer, die onze gezondheid en leeven benadeelen?
Welke tegenovergeſtelde deugden moet men in acht neemen, om de opgenoemde gebreken te vermijden?
Zijn 'er in dit boekjen niet nog andere regelen, die gij betrachten moet, om gezond te leeven? wijst mij die eens, als gij weder bij mij komt.

8. *Wreedheid.*

Door niets toonen Kinderen hunnen ſlechten aart meer, dan door wreedheid omtrend dieren, zij, die honden, katten en bokken onmededogend behandelen; of vliegen, kikvorſchen of ſoortgelijken wreed om het leven brengen, zijn hoogst ſtrafwaardig. Niets, in tegendeel, maakt een kind beminnelijker, dan het mededoogen. Men is mededoogend, als men armen, ongelukkigen, of die in nood zijn, zoo veel men kan hulp verleend.

Leert het nadeel der wreedheid uit den volgenden brief.

Mijn Heer!

Met leedweezen moet ik u verzoeken, uwen Zoon van mijn School te neemen; ſchoon hij tamelijke vorderingen in 't leeren zou kunnen maaken, is echter zijn wreede aart oorzaak, dat ik hem niet langer op mijn School kan houden, wijl

Digitized by Google

ik gevaar loop, dat hij ook anderen mijner leerlingen bederven zal.

In den beginne ontdekte men ſpoedig, dat hij allerlei ſoort van kleine wreedheden omtrend de dieren oefende, en daar in, hoe zeer ik hem het laage en haatelijke daar van onder het oog bragt, halſtarrig voord ging; maar zijne wreedheid gaat verder — hij ontzag zich niet, om een boeren jongentjen, zonder reden, erbarmlijk te kloppen; een oude arme vrouw, die hem om een aalmoes vroeg, gaf hij een ſchop en jouwde haar uit; hij ontziet zich niet, om zijne medemakkers op allerleïe wijzen pijn en verdriet aan te doen, en noch vermaaningen, noch ſtraffen zijn in ſtaat, om hem hier in te veranderen: — ik geef dus de hoop op, en daar ik, om één wreeden knaap mijn ganſche School niet wil bederven, ben ik genoodzaakt, hoe ongaarn ook, hem van mij te verwijderen.

Pieter, dus was de naam van den kleinen wreedaart, kwam ook te huis; welk eene ſchande! dit is de grootſte oneer voor een kind, dat zijn Onderwijzer hem als een onnut, ja ſchadelijk meubel, moet te huis zenden, en dit was echter het lot van *Pieter:* had hij zich door wreedheid aan de dieren, niet aan deze haatelijke ondeugd gewend, hij zou geen wreedaart omtrend menſchen geworden zijn; en nu was hij een onkundige, verachte ja gehaate wreedaart.

Vraagen. Wat is de grootſte ſchande voor een Kind?
Waarom gebeurde Pieter *dit?*
Waardoor toonen Kinderen het meest hunnen ſlegten aart?
Wat maakt een Kind hoogst beminnelijk?
Zoudt gij mij wel kunnen zeggen, waar in het mededoogen beſtaat?
Wat moet een Kind vermijden, om zich niet aan wreedheid te gewennen?

Digitized by Google

IX.

GEWIGTIGE VRAAGEN.

uit N. VII. en VIII.

Deze vraagen, waarde Kinderen, behelzen zeer gewigtige zaaken, die u reeds in dit boekjen geleerd zijn; wanneer gij van tijd tot tijd een of meer van dezelven duidelijk kunt beandwoorden, zult gij toonen, ijverig geweest te zijn, en gij zult aan uwe Ouders en Meesters aangenaam weezen.

1. *Welke groote wet moet gij elkaêr dagelijks erinneren?*
2. *Waarom moet gij uw Vader en uwe Moeder eeren, beminnen, dankbaar en gehoorzaam zijn?*
3. *Waarom moet gij ook zoodanig jegens uwen Meester zijn?*
4. *Waarom moet gij oude, braave en verſtandige lieden volgen?*
5. *Waarom moet gij gewillig de wetten volgen, die uwe Ouders en Meesters u voorſchrijven?*
6. *Hoe moet gij met uwe broeders, zusters of medeleerlingen leeven?*
7. *Waarom moet gij alle menſchen beminnen?*
8. *Welk land moet gij het meest beminnen? en waarom?*

Digitized by Google

9. *Wat moet men doen, om een goed burger van zijn Vaderland te worden?*
10. *Welke deugden moet men zich ten dien einde eigen maaken? welke ondeugden schuwen?*
11. *Welke zaaken moet gij reeds in de School in acht neemen, om eenmaal een goed burger van uw Vaderland te worden?*
12. *Is het Schoolgaan een voorrecht of een last? — waarom noemen uwe Ouders het een voorrecht?*
13. *Hoe maakt men zich dit voorrecht 't best ten nutte?*

X.

VAN GOD.

Een gesprek.

Vader. Zeg mij eens, mijn Kind, van waar zou toch dat schoon huis gekomen zijn, waarin onze buurman woont?

Kind. Van waar het gekomen is? wel, dat heeft onze buurman gebouwd of laaten bouwen, — ik heb wel gezien, hoe men huizen bouwt.

Vader. Juist; gij gelooft dus niet, dat dit huis 'er zoo van zelfs gekomen is?

Kind. Van zich zelfs gekomen? wel nu moet ik lagchen; wie zou dat gelooven.

Digitized by Google

Vader. Nu, het huis kon zich zelf gebouwd hebben?

Kind. Neen, dat geloof ik niet. — Hoe zou het huis zich zelf gemaakt hebben, toen het 'er zelf nog niet was?

Vader. Goed, maar zouden de menſchen het wel uit niets gebouwd hebben: zonder gereedſchap, zonder hout of ſteen, of iets hoegenaamd?

Kind. Ik begrijp de vraagen niet, lieve Vader: uit niets? o neen. Zij hebben zeker hout en kalk en ſteen gebruikt, om dit huis te bouwen.

Vader. Maar hebben de menſchen het hout en dat fraaie hartſteen ook gemaakt?

Kind. Neen, Vader! dat geloof ik niet; dit is 'er zeker reeds vooraf geweest.

Vader. Wel nu, van waar zijn dan dit hout en die ſteenen gekomen.

Kind. Dat weet ik niet, lieve Vader!

Vader. Gij gelooft dus mogelijk, dat hout en ſteen van zelf komt, of zich zelven maakt?

Kind. Dat geloof ik ook niet; zoo min als het huis zich zelven bouwt of maakt; — 'er moet zeker iemand geweest zijn, die dit hout en ſteen gemaakt heeft: maar kunnen dit de menſchen wel doen?

Vader. Immers ja — die kleine ſteenen worden van aarde gebakken? niet waar?

Kind. Ja, maar die groote ſtukken hartſteen, worden echter zoo niet gebakken.

Vader. Gij hebt gelijk, mijn Kind! dit hout komt van de boomen en deze ſteenen worden uit de aarde gegraaven — doch wie maakte nu die boomen, die ſteenen en de aarde, waar van die kleiner ſteenen gebakken worden.

Kind. Hoe kan ik dat weeten: zeg, Vader! menſchen maaken dit immers niet?

Vader. Gij hebt recht, mijn Kind! gij begrijpt dus, dat 'er zeer veele dingen zijn, welke niet

Digitized by Google

van menſchen gemaakt worden, en die gij echter allerwege om u ziet: kijk eens in het rond — wat ziet gij?

Kind. O zoo veel! menſchen, boomen, dieren; ik zie de lucht en de zon en des avonds de maan en ſtarren.

Vader. Kunt gij nu wel gelooven, mijn Kind! dat deze hooge en heerlijke zon; die maan en ſtarren die zoo ver van ons afzijn, van menſchen gemaakt zouden weezen?

Kind. O neen, lieve Vader! hoe zouden de menſchen dit alles hebben kunnen maaken?

Vader. Zou het dan ook van zelve gekomen zijn? wat denkt gij.

Kind. Ja — nu loopt het wat hoog? als ik om het huis van onzen buurman denk, dan zoude ik wel van neen andwoorden; maar wie zou het dan gemaakt hebben: dat moest iemand geweest zijn, die meer doen kan, dan alle andere menſchen met elkander.

Vader. En zoo iemand is 'er — denk eens na; gij hebt 'er immers wel iets van gehoord?

Kind. O, die iemand moet dan zeker GOD zijn. dezen naam heb ik wel gehoord, maar is die GOD dan zoo magtig?

Vader. Ja, mijn lieve Kind! die God alleen is het, welke dit alles gemaakt heeft, die alle menſchen, mij, u, en alles, wat wij hebben en genieten, gemaakt heeft.

Kind. Maar, lieve Vader! ik zie toch dien GOD niet. waar is Hij dan?

Vader. Die God, van wien gij nimmer, dan met den grootſten eerbied ſpreeken moet, kan niet gezien worden; en echter is die liefderijke God overal, daar Hij alles gemaakt heeft; gij zult naderhand de reden wel begrijpen, waarom Hij niet gezien kan worden.

Wanneer ik u eens neus en mond toe hieldt, zoudt gij dan wel kunnen blijven leeven?

Digitized by Google

Kind. O neen, Vader!

Vader. En waarom?

Kind. Wel — omdat ik geen lucht zou kunnen krijgen.

Vader. Dus hebt gij lucht nodig, om te leeven, en echter ziet gij die lucht niet: — leer dus hier uit, dat 'er iets aanwezig kan zijn, zonder dat men het ziet.

GOD, dat magtig en liefderijk Wezen, is de maaker, of liever de Schepper, van alles — uit zijne werken, dat is, uit alles wat gij ziet, blijkt het, dat Hij leeft; schoon wij Hem niet zien kunnen: — maar weet gij wel wat het woord *Schepper* betekent?

Kind. Neen, Vader!

Vader. Gij ziet, dat de menschen werktuigen, hout, steen of andere dingen noodig hebben, om iets te kunnen maaken — zij kunnen geen laken zonder wol, geen rok zonder laken, brood noch spijze, zonder koren of vrugten maaken, zij hebben dus deze of geene dingen noodig; zij maaken dus eigenlijk niets nieuws, maar bereiden, of bearbeiden, of vermengen dat geene, wat God zoo genadig voor ons gemaakt heeft.

Maar God heeft, om die dingen, die gij alom ziet, te doen zijn, geene andere zaaken, geene gereedschappen, noch iets noodig; zijne aanbiddelijke almacht doet, zonder eenig handenwerk, zonder eenige stoffe of hulpmiddel *iets worden, waar van te vooren niets was:* zoodanig iets te doen aanwezig zijn, waar van te vooren niets was, noemt men *Scheppen*, en die zulks doet, een *Schepper* — dan, daar niemand, dan God, zulks doen kan, noemt men dit hooge Wezen, den *Schepper*.

Kind. Onbegrijpelijk!

Vader. Ja, mijn Kind! onbegrijpelijk! en echter is het zoo — deze waereld en alles wat gij ziet, was 'er niet altijd; 'er is eens een tijd

Digitized by Google

geweest, waar in, buiten God, die altijd beſtaan heeft, niets hoegenaamd beſtond. God beſloot alles, wat gij ziet, en oneindig meer dingen, die te verre afzijn, dan dat wij ze zien zouden, te doen beſtaan, en dit beſluit alleen was genoeg, om alles te doen zijn — *Hij wilde, en hemel en aarde was geſchapen!*

Kind. O Vader! wat zijn wij dan niet aan dien God verſchuldigd?

Vader. Zeer veel: dankbaarheid en eerbied, die wij moeten toonen, door braaf, deugdzaam en ijverig ons te gedraagen: *Hij is overal, dus ziet* GOD *alle onze daaden:* welk eene les voor ons, om altijd op onze hoede te zijn, dat wij niets doen, 't geen dien weldaadigen Schepper onaangenaam zijn zoude: — hoe ondankbaar zoude dit zijn, daar wij alles, onze klederen, ſpijze, drank, alleen aan Hem verſchuldigd zijn, daar Hij dus onze Onderhouder is.

Leer dus dat Weezen nader kennen; leer alles kennen, en betrachten, wat dien grooten Schepper aangenaam is, en gij zult voor u zelven gelukkig zijn.

JESUS CHRISTUS.

1. Wij zouden van God, van onze pligten en veele andere zaaken, niet zoo zeker zijn, was 'er niet iemand geweest, die ons dit verzekerd had: dan, omtrend agttien honderd jaaren geleeden verſcheen 'er een perſoon op de waereld, naamlijk JESUS CHRISTUS; deze perſoon was een Godlijk en heilig Weezen, uit den hemel, of die plaats, waar de Godheid meer bepaald gezegd wordt te zijn, op de aarde gekomen, om de waereld met God te verzoenen, de zondi-

Digitized by Google

ge menſchen te bekeeren, en aan allen zulke wijze lesſen te geeven, die wij in het oog moeten houden, om hier en hierna, gelukkig te zijn.

2. Uit liefde tot de menſchen, werd Hij, Gods Zoon, den menſchen gelijk, zoo zelfs, dat Hij, ſchoon van Godlijken oorſprong, uit eene maagd, *Maria* genaamd, gebooren werd — Hij kwam op de waereld, om zijn leven voor het heil der menſchen te beſteeden en op te offeren; Hij leedt allerlei ongemakken dezes levens, door het land gaande en leerende aan elk de pligten, die men aan God, aan zijne medemenſchen en zich zelven ſchuldig is; Hij leerde, dat men God lief moest hebben van ganſcher harte en onzen naasten als ons zelven: Hij leerde, dat de menſchen onderling zich als broeders moeten aanzien, van welk een volk, uit welk een land en van welk een Godsdienst zij ook zijn mogten, hun, die dwaalen, te regt helpende.

Dit alles bevestigde Hij door zijn voorbeeldig leeven — goeddoende aan alle menſchen, de kranken herſtellende, de hongerigen ſpijzende, de bedroefden troostende; ook de kinderen beminde Hij zeer en zegende dezelven.

3. Hij leerde het menschdom, dat 'er een leven na dit leven was, waarin elk de gevolgen zoude ondervinden van zijne goede of kwade daaden, en dit alles bevestigde Hij door *wonderwerken*, dat zijn zulke daaden, die geen mensch verrichten kan; als de volſtrekt blinden ziende, dooven hoorende en dooden levende te maaken; — dit een en ander bewees overtuigend, dat zijn oorſprong Godlijk was en zijne verrichtingen uit liefde voor de menſchen voordkwamen.

4. Deze leer, welke Hij tot heil der menſchen verkondigde, noemt men het Euangelie of de blijde boodſchap; om deze nog verder te verkondigen koos Hij zich eenige, hoewel op het oog geringe, mannen uit, die Apostelen, dat is Gezanten,

Digitized by Google

genaamd werden; eenigen derzelven hebben ons zijn leven beſchreeven, welke, naar het Euangelium, Euangelisten of beſchrijvers der blijde boodſchap genaamd worden.

Eindelijk, nadat Hij zijne heilzaame en Godlijke Leere allerwege bekend gemaakt en door zijn heilig leven en wonderwerken bevestigd had, bragten Hem de Jooden, op de wreedſte en onrechtvaardigſte wijze, ter dood: — zoo verblind waren dezelven; JESUS leed alles, met menschlievendheid, met het grootſte geduld, met de verhevenſte lijdzaamheid; voor zijne moordenaaren zelfs bad Hij, in 't midden van zijn lijden: *Vader, vergeef het hun, want zij weeten niet wat zij doen!*

5. JESUS bleef echter niet dood, o neen, om allen twijfel wegens zijne Godlijke zending en een leven na dit leven weg te neemen, ſtond Hij, na drie dagen in het graf geleegen te hebben, op van den dooden; ſprak verſcheiden maalen met zijne leerlingen; onderrichtte hun, wat zij doen moesten, om zijne leer verder voord te planten; nam affcheid van hun; zegende hun, en voer voor hun oog ten hemel, van waar Hij, tot ons heil, was nedergedaald.

Zoodanig was en handelde JESUS CHRISTUS, naar wien wij den naam van *Christenen* draagen — Dus werd Hij overgeleverd om onze zonden, en opgewekt om onze rechtvaardigmaking; en een iegelijk, die in Hem gelooft, zal niet verderven, maar het eeuwig leven hebben — hoe veel dank zijn wij aan Hem ſchuldig, zeker is het uwe pligt, alles aan te wenden, om nader met die leer bekend te worden, waartoe uwe Ouders en Meesters gaarn u de behulpzaame hand zullen bieden.

Digitized by Google

GEWIGTIGE VRAAGEN,

uit het voorgaande.

1. *Wat is ſcheppen?*
Wie ſchiep alles?
Waar uit blijkt het, dat die God leeft?
Wat zijn wij voor dit alles aan God verſchuldigd?
2. *Wie was* JESUS CHRISTUS?
Wat leerde Hij?
Wat verrichtte Hij?
Waardoor ſtierf Hij?
Wat geſchiedde 'er na zijn dood?
Hoe noemt men de Leer, die Hij verkondigde?
Welk een pligt rust 'er op u, aangaande de Leer van Jeſus?

XI.

MENGELING

TER OEFENING EN UITSPANNING.

1. *Gedachte.*

Hoe ſchoon beſtraalt de zonne
Deze akkers, weiden, daalen;
Hoe koel is deze ſchaduw!
Hoe zagt dit lieve roosjen.

Digitized by Google

Hoe helder 't kabblend beekjen!
Hoe heerlijk is deze aarde,
Hoe vrolijk om te aanſchouwen!
Hoe lief is dit viooltjen,
De tederſte der bloemen!
Ei zie eens gindſche wolken,
Hoe keurelijk gemengeld!
Hoe ſchoon blinkt in dit water,
De maan, als zuiver zilver;
Terwijl in gindſche boomen,
't Gezang der vogels klinkt —!

* * *

Aanbiddelijke Schepper!
Steeds zal mijn ziel U prijzen,
Voor al die zegeningen.

2. *De Tevredenheid.*

Te Vreden zijn: — dat is mijn ſpreuk;
Wat baat mij geld en eer;
Het weldoen zij ons hoogſte goed;
Die wijs is, wenſcht niets meer.

* * *

Die altijd zijnen pligt betracht,
Heeft een gerust gemoed,
Smaakt meer, dan een ondeugend hart
In grooten overvloed.

Digitized by Google

3. *Morgenlied eenes Landmans.*

Op, op, mijn vrouw, mijn kind, mijn hond,
Hoort, ginder kraait de haan;
Hoe heerlijk is de morgenſtond,
Komt — ſpoedig opgeſtaan!

De leeuwrik zingt zijn vrolijk lied,
Bij d' eerſten morgenglans:
Gij ſlaapt nog — foei, foei — ſchaamt ge u niet,
Komt — ziet den hemel-trans!

Ziet eens hoe ſchoon het zonlicht klimt,
En aan het oosten gloeit;
Hoe fraai de heldre daauwdrop glimt,
Hoe friſch de bloemhof bloeit.

o Hemel! 'k dank u voor al 't goed,
Zoo mild mij toegebragt,
Gij hebt mij vaderlijk behoed,
Verſterkt in dezen nacht!

Komt, Kindren, voegt nu, friſch en blij,
Uw kragt en ijver t' ſaam,
Opdat de nijvre mier en bij,
Ons allen niet beſchaam'.

Dan komen wij, bij d' avondſtond,
Vermoeid, maar vrolijk weêr,
En danſen op den groenen grond;
Wat vreugde wil men meer?

Digitized by Google

4. ZEDESPREUKJENS.

Ledigheid.

Dat nooit de ledigheid uw' kostbren tijd verteere;
De luiaart komt tot niets — de vlijtige tot eere.

Berouw.

Doe nooit een slegte daad, al brengt zij voordeel aan,
Denk aan het bitter woord: *ach! had ik 't niet gedaan!*

Vooraf gedaan, daarna bedacht,
Heeft meenig een in leed gebragt.

Gehoorzaamheid.

Als de ouders iets verbiên, moet nooit een kind het waagen,
Om, eer hij zoo iets laat, hun *'t waarom?* af te vraagen.

Deugd meer dan Rijkdom.

Vraag nooit hoe rijk, hoe schoon, hoe fraai gekleed gij zijt;
Maar of gij deugd bezit, gehoorzaamheid en vlijt.

Hoogmoed.

Zoudt gij hoogmoedig zijn op uw geluk? o neen!
Gij zoudt verachtlijk zijn; — de dwaas doet zulks alleen.

Maatigheid.

Nooit moet gij aan den disch die wijze spreuk vergeeten:
Men eet, opdat men leev'; men leeft geenszins om te eeten.

Eendragt.

Min eendragt, schuw den twist, loon 't kwaad met kwaad niet weder;
Want eendragt bouwt het huis, de tweedragt rukt het neder.

Digitized by Google

Spotzucht.

Bespot nooit eenig mensch om armoede of gebreken;
Het onheil kan zoo ligt zich op uw spotzucht wreeken.

Nijd.

Zie nooit uws naasten heil met nijdige oogen aan;
Die ieder 't goede gunt, kan 't nimmer kwalijk gaan.

Kunt ge in uw eigen schoenen gaan,
Zo trek vooral geene andren aan.

't Gestreel eens valsaarts is venijn,
Zijn vleijerij is louter schijn;
Maar harde reden van een' vriend,
Is balsem, die ten goede dient.

Elk zegge vrij, al wat hem lust;
In laagen staat is meest de rust.

Geloof me vrij: o lieve jeugd!
Al wat uw boezem hier verheugt,
Als spel en zang of wat het zij;
't Gaat alles als een droom voorbij.

Die nimmer hoort naar goeden raad,
Is eigenzinnig, trotsch of kwaad.

De slijpsteen wet het staal en ijzer;
Zoo wordt een kind door leeren wijzer.

Digitized by Google

5. *Vriendſchap.*

Leef bij uw' vriend, als vriend,
Draag een oprecht gemoed,
Dat, wars van veinzerij,
Opregte vriendſchap voedt.

6. *Verleiding.*

De wolf loert op het weerloos Schaap,
In weerwil van den herders-knaap,
Zoodra hij ſlechts een kansjen ziet,
Ontkomt hem 't lieve ſchaapjen niet;
Zoo loert verleiding om u heen;
Wees dus voorzichtig in uw treên.

* * *

Bij den kreuplen leert men hinken,
Bij den gek zijn dwaaze ſlinken,
Jonge lieden, wie gij zijt,
Kwaad gezelſchap dient gemijd.

7. *Trotschheid.*

Zoek immer, in wat rang of ſtaat,
Den wijzen gulden middelmaat;
De ſtorm verplet den eik, maar 't riet
Beweegt hij, doch verplet het niet.

Digitized by Google

Het Schoolgaan.

Op, hupſche Meisiens! hupſche Knaapen!
Uw prille Jeugd dient niet verſlaapen.
Noch, waar zich 't kindſche hart op ſtell',
Verkwist met dartel beuzelſpel:
Gij kunt haar nooit genoeg waardeeren,
Om alles tot uw nut te leeren;
Ja, wenscht ge u te oefnen in de deugd,
Wilt ge uwe weetenſchap vermeêren,
Geen ſchooner tijdperk, dan de Jeugd.

De Meester ziet op arm noch rijk,
Maar acht u allen hier gelijk,
Of zo hij iemand 't meest bemint,
't Is dien, die 't meest van dag tot dag,
Zijn leervlijt toont en braaf gedrag,
't Zij 't armſte — 't zij het rijkſte kind.

Al kon ik 's Meesters oog ontduiken,
'k Zal zijn vertrouwen niet misbruiken;
Maar in — of buiten zijn gezicht
Mij immer kwijten van mijn pligt:
'k Zal, ſchoon losbandige ſcholieren
Straks ſpeelen, ſnappen, raazen, tieren,
Wanneer men geenen Meester ziet,
Steeds denken, dit betaamt mij niet;
Mijn leſſen zijn mij aanbevoolen;
En, wat voor menſchen blijft verhoolen,
't Is God, wiens kennis niets ontgaat,
En die mij altijd gadeſlaat.

Digitized by Google

9. *Het Schrijven.*

1.

Wilt gij met ſchrijven prijzen winnen,
Komt kinders! hoor dan naar mijn raad,
Beſchouwt 't *Exempel* voor 't beginnen,
Ja ziet hoe elke letter ſtaat.

2.

Ieder moet ter deegen letten,
Om de letters zoo te zetten,
Als zij in 't Exempel ſtaan;
Punct noch comma zelfs vergeeten,
Alle tekens † duidlijk weeten;
Geen van allen overſlaan.

3.

Ik hoorde ſtraks den Meester zeggen,
Kom ſchrijf nu even groot en wijd,
Gij moet niet lui op tafel leggen,
Het ſchrift regt voor u — kom, met vlijt!

4.

Gij moet uw pen vlak nederzetten,
Uw vingers drijvende op 't papier,
Uw arm aan 't lijf — daar op te letten —
Leer ik — en daarom kom ik hier.

5.

Dan leer ik glad en effen ſchrijven,
Mijn letters maaken naar de kunst,
Dan zal ik boven andren ſtijgen,
En deelen in mijn's Meesters gunst.

---

† Aangaande de tekens zie men de *Leeslesjens*, behorende bij 't Kunstmaatig leezen, door de Maatſchappij uitgegeeven, en nu bij de Drukkers dezes reeds voor de *derdemaal* gedrukt.

Digitized by Google

Dien 't lust, zo fraai, als net, te ſchrijven,
Moet ſteeds der kunst opmerkzaam blijven:
Hij ſchrijve, met een ſtille hand,
Langwerpig, ronde en gladde toogen
Van lettren, allen ſchuins geboogen,
Een weinig naar den regterkant.
Dik moet men elken neêrhaal trekken,
Dun weder elken ophaal rekken,
Dat hoogte en laagte niets verſcheel';
Der lettren ſtaarten uitgenomen,
Die juist nog zoo veel hooger komen,
Of laager, als het middendeel.
Voords, evenwijdig van den andren,
Haal' men de letters aan elkandren,
In rijën regelregt geſchaard;
Doch, om geen wartaal ſaamteknoopen,
Laat men de ruimte eens letters open
Van woord tot woord, juist naar den aart,
En, om de regels regt te ſcheiden,
Die ruimte 'er tweemaal tusſchen beiden:
Dus heb ik u de kunst verklaard.

Digitized by Google

XII.

A B C D E F G H
I K L M N O P Q R
S T V W X Y Z.

a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s ſ t u v w x y z.

DE ZUINIGE KNAAP.

PAULUS, een jongen van niet meer dan twaalf jaaren, van arme, doch braave ouderen, by welken hy, in één buurt woonde, waar ook gegoede burgers woonachtig waren, was altyd gewoon, des morgens vroeg op te ſtaan, en, na dat hy God, voor de herſchikking, door den ſlaap genooten, eerbiedig gedankt, en zich vervolgends ge-

wasſen had, zyne klederen, hoe gering zy ook waren, ſchoon te maaken.

Daar was hy altoos tydig mede gereed en dan groeg naar zyn Werkwinkel, ey arbeidde daar veel yveriger ey met meer oplettenheid, day zyne medemakkers.

Een van zyne meérvermogende buurey, had zyn gedrag opgemerkt, zyne zuinigheid op zyne klederen, zo wel als zyn goed gedrag, zyy vlyt, naarſtigheid ey oplettenheid; dit bragt te weeg, dat dezelve hem lief kreeg, ey hem eey nog niet half verſleeten pak klederey, van eey zyner zooney vereerde. — PAULUS nam hetzelve met dankbaarheid aan, en leefde even zo ſpaarzaam met deze klederey, als met die, welke zyne arme ouders hem gaven; want hy hield ze zindelyk ey gebruikte ze drie navolgende jaarey.

Ondyl hy nu zag, dat zo wel zyn vlyt, als ſpaarzaamheid, hem de genegenheid van braave Liedey verwor-

hey, zo maakte zulks, ſchoon hy zo gemaklyk aan eey pak klederey gekomen Was, hem echter niet lui; in tegendeel! het zette zyn hlyt ey opletenheid, omtrend zyn Werk, nog meer aan.

Een ander nog meer hermogend buurman, de braafheid, dey hlyt en de ſpaarzaamheid van dien Jongeling ingelyks bemerkende, beſchonk hem naderhand met eey geheel pak nieuwe klederey, ey maakte, door zyne hoorſpraak, dat hy meer op zyn Werkwinkel door de goedheid van zyn meester Woy: en nooit hebben de buuren, of de meester, zich oher hunne genegenheid voor PAULUS behoehey te beklaagey, Want hy bleef altyd dezelfde, braaf, zuinig ey vlijtig.

OUD SCHRYF *a, b, c.*

Digitized by Google

1ste Voorbeeld.

Heere laat my dit
van uwe gunst
weerwerven, te
leeven met geduld
en in genaad te
sterven.

2de Voorbeeld.

Hier is 't gewoel en
Wilderuis
na God al ons
Verlangen is
Wy leeven hier in
smertzen zyn
by God sal onse
ruste zyn.

Digitized by Google

3.de Voorbeeld.

Groot en oneyndig
is 't Verschil
van dat den Mensch
beloord te syn
by dat hy is oft
meeden wil
So in den daad als
is des schyn.

4.de Voorbeeld.

Al wat my de Vader geeft
sal tot my koomen, en die
tot my komt en sal ik
Geensints uytwerpen.

Digitized by Google

XIII.

TEN BESLUITE.

EEn zeker meisjen ſchreef den volgenden gebreklijken brief aan haare ouders: — groote ſchande was dit voor haar! en het zal ook ſchande voor u zijn, Kinderen! als gij in dit boekjen geleerd hebt, en dien brief niet verbeteren, of de fouten daarin aantoonen, of de leestekens 'er invoegen kunt, ziet hier denzelven.

Lieven Ouder

Ick bin obgestan van morge te seez uure he wat een moye dag te nege uure gay ick nar ſcool, ick pegin braav ten leze in te ſcryve as ick tuis kom, sel ick et tate kyke an, vader in moeter o ick ſcryf so moy hede; heyt de meſter my gepreſe.

Digitized by Google

Ick ſchryf u dit brivie, om u te late wete, dat ik nog vel bin, as ik mag verneme, dat et mit u, liefen ouder ok soo iz sel et my liev wese ik verlang al na de ſo-canſie.

ick bin UE.

Als gij dit verbeterd hebt, vraag dan uwen Leermeester om meer zulke voorbeelden; dan zult gij, door zulk eene oefening, een vlug Speller en Schrijver worden.

Digitized by Google

INHOUD.

Letters naar derzelver afstamming. Bladz. 8
I. Twee en drie Medekl. voor de woorden. - 10
II. Twee Medekl. na de vokaalen. - - - 11
III. Drie en meer Medekl. na een vokaal. - - 12
IV. Onderscheid van b. en p. d. en t. enz. - - 13
V. Woorden van moeil. of bijzond. uitspraak. - 14
VI. Korte gesprekken tot voor en na spreeken, voor- en naleezen. - - - - - 20
VII. Korte voorstellen, de gezondheid, het leven en het vaderland betreffende. - - - 25
VIII. Vertellingen en brieven. - - - - 30
1. Boosaartigheid. - - - - - —
2. Kwaadspreeken. - - - - 31
3. Trotschheid in Kleding. - - - —
4. Slordigheid. - - - - 33
5. Karel aan zijne Ouderen. (een brief) - 34
6. Andwoord des Vaders aan Karel. - - 35
7. Onvoorzichtigheid. - - - - 36
8. Wreedheid. (een brief) - - - 37
IX. Gewigtige vraagen uit N. VII. en VIII. - - 39
X. 1. Van God. (eene zamenspraak) - - 40
2. Jesus Christus. - - - - 44
3. Gewigtige vraagen uit het voorgaande. - 47
XI. Mengeling, ter oefening en uitspanning. - —
1. Gedachte. - - - - - - - —
2. De Tevredenheid. - - - - 48
3. Morgenlied eenes Landmans. - - 49
4. Zedespreukjens. - - - 50
5. Vriendschap.
6. Verleiding. } - - - - - 52
7. Trotschheid.
8. Het Schoolgaan. - - - - - 53
9. Het Schrijven. - - - - - 54
XII. De zuinige knaap. - - - - - 57
Oud Schrijf a, b, c. en voorbeelden. - 59
XIII. Iets tot Besluit. - - - - - - 62

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google